

Рішення

Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти
від 27 листопада 2019 р. з приводу гуманітарної складової освітнього процесу,
дотримання мовного законодавства та інших законів України

Останнім часом в українських закладах вищої освіти спостерігається тенденція до неправомірного звуження освітніх компонентів лише до фахових, що в українських реаліях призводить до втрати універсальності й комплексності вищої освіти. Ці процеси часто відбуваються з використанням риторики академічної автономії або під тиском окремих представників працедавців, які виявляють нерозуміння важливості гуманітарної складової (загальних компетентностей) стандартів вищої освіти. Під час проведення перших акредитаційних експертиз були виявлені факти викладання окремих дисциплін російською мовою, що є порушенням чинного законодавства України.

У зв'язку із цим, Національне агентство вирішило:

1. Відповідно до частини 5 ст. 1 Закону України “Про вищу освіту”, в якій наводиться визначення вищої освіти, вона є не лише «сукупністю систематизованих знань, умінь і практичних» навичок, а й «способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей».

Вища освіта за кожною освітньою програмою передбачає набуття певних результатів навчання, які Національна рамка кваліфікацій, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 509) визначає як «знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, що набуваються у процесі навчання, виховання та розвитку».

Посилання на університетську автономію або формальна наявність окремих вибіркового гуманітарних дисциплін в теперішніх українських реаліях позбавлені сенсу. Адже університетська автономія спирається на відповідальність закладу вищої освіти, у т.ч. за якість власних освітніх програм. Мова йде не лише про фахову підготовку, але й про всебічний гармонійний розвиток особистості здобувачів вищої освіти, їхню громадянську позицію та патріотизм.

Провідні університети світу, спираючись на принципи університетської автономії, дбають про персональне зростання своїх студентів через спеціальну політику, що може включати як наявність обов'язкових загальних гуманітарних курсів, наповнення яких може змінюватися з року в рік, так і різного роду

зобов'язання й заохочення студентів вибирати такі курси, регламентуючи певну кількість обов'язкових кредитів для них. Гуманітарна складова може бути присутня в освітніх програмах також у вигляді інтегрованих курсів.

Отже, ігнорування викладання гуманітарних дисциплін, що сприяють становленню згаданих якостей, або звуження статусу цих освітніх компонентів лише до вибіркового без наявності відповідної політики ЗВО, системи мотивації та спонукання, також без провадження належних роз'яснень призводить до невідповідності освітньої програми цим вимогам, що може надалі негативно вплинути на досягнення результатів навчання за освітньою програмою. Гуманітарні дисципліни мають світоглядний характер. Тому вони не можуть бути повністю ототожнені із соціальними навичками успішності, т.зв. *soft skills*, чи *transferable skills*, яким також має приділятися належна увага.

Європейська система забезпечення якості вищої освіти передбачає так звану її «третю місію», тобто служіння суспільству. Такі освітні компоненти, як українська мова, історія України, філософія, історія української культури та інші спрямовані на формування світоглядних і громадянських якостей випускника, його морально-етичних цінностей, вирішують питання загальнокультурної підготовки здобувачів вищої освіти. В умовах гібридної війни, інформаційної агресії, окупації та анексії частини території Української держави гуманітарна складова освітнього процесу набуває особливого значення.

Підтримуючи засади університетської автономії, Національне агентство визнає, що заклади вищої освіти мають право самостійно визначати форми і методи викладання цих предметів, проте залишає за собою моніторинг та зовнішнє оцінювання якості організації освітнього процесу. За умови ігнорування закладами вищої освіти гуманітарних компонентів освітнього процесу, Національне агентство звертатиме увагу на ці порушення і прийматиме відповідні рішення, що матимуть негативні наслідки як для акредитації освітніх програм, так і для інституційної акредитації ЗВО.

2. Під час проведення перших акредитаційних експертиз було виявлені факти викладання навчальних дисциплін російською мовою. Як відомо, ст. 48 Закону України “Про вищу освіту” і ст. 7 Закону України “Про освіту” вказують на те, що освітній процес в українських ЗВО відбувається українською мовою. Вітчизняне законодавство звертає увагу, що в окремих випадках викладання може відбуватися англійською мовою чи мовами країн Європейського Союзу. Зокрема особливого значення для розвитку сучасної науки та вищої освіти набуває англійська мова.

Національне агентство застерігає заклади вищої освіти від порушень мовного законодавства, а також від порушень будь-яких законів України, у т.ч. якщо вони не стосуються сфери науки та вищої освіти. Усі виявлені порушення негативно вплинуть на акредитацію освітніх програм та інституційну акредитацію ЗВО.

3. Експерти Національного агентства та члени галузевих експертних рад мають взяти ці рішення до уваги у своїй роботі.

Голова

Сергій Квіт

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'S. Kvit', written in a cursive style.